

Ibid. Vereor, ut hoc, quod dicam, non perinde intelligi auditu possit, atque ego ipse cogitans sentio: ipsam victoriam vicisse videris, cum ea ipsa, que illa erat adepti, victis remisisti.

Pro domo. Ille gurgis avaritiæ, hehluatus reip. sanguinem, ad calum extruxit villam visceribus erarii.

In Antonium. Que charybdis tam vorax? Charybdim dico, que si fuit, fuit animal unum: Oceanus medius fidius vix videtur tot res tam dissipatas, tam distantibus in locis positas tam citò absorbere potuisse.

Pro Milone. Non potest dici satis, ne cogitari quidem, quantum in illo sceleris, quantum exitii lateat.

Pro Cornædo. Faciem considerate. Nonne ipsum caput, & supercilia illa penitus abrasa olere malignitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum, ex fraude, fallacia, mendaciis constare totus videtur? Qui idcirco capite & superciliis semper est rasus, ne nullum quidem pilum viri boni habere videatur.

CAPUT III.

D E

FIGURIS VERBORUM.

Figura est conformatio quædam orationis, remota à communi & primùm se offerente ratione, sive, est ornatus quidam sermonis supra vulgarem loquendi modum.

Alia est verborum, alia sententiarum. Figura verborum consistit in verbis; sententiarum, in sententiis. Fiunt autem figuræ verborum tribus modis; nimirum adjectione, detractioe, & vocum similitudine.

ARTICULUS I.

DE

FIGURIS VERBORUM PER ADJECTIONEM.

Figuræ, quæ per adjectionem vocum fiunt, sunt sequentes: Repetitio, conversio, complexio, tractuctio, synonymia, polyptoton, polysyndeton, gradatio.

Questio I. Quid est repetitio?

R. Est, cum ab eodem verbo sæpius ducitur oratio.

In Catil. *Nihil agis, nihil moliris, nihil cogitas, quod ego non videam planeque sentiam.*

Pro Quinct. *Quid hæc amentia, quid hæc festinatio, quid hæc maturitas tanta significat? non vim? non scelus? non latrocinium? non denique omnia potius, quam jus, quam officium, quam pudorem?*

Ad Heren. *Quem populus Romanus, quem Senatus, quem omnium existimatio damnavit, eum vos sententiis vestris absolvetis?*

Phil. 2. *Accusa senatum; accusa Equestrem ordinem, qui cum senatu copulatus fuit; accusa omnes ordines; &c.*

Catil.

Catil. 1. Nihilne te nocturnum praesidium palatii ?
 nihil urbis vigiliae ? nihil timor populi ? nihil con-
 sensus bonorum omnium ? nihil hic munitissimus ha-
 bendi senatus locus ? nihil horum ora vultusque move-
 runt ?

Imitare. Nihilne te, sceleratum caput ! suprema
 majestas Numinis ? nihil tribunal judicis ? nihil jac-
 tura caelorum ? nihil inferorum aeterni cruciatus atque
 tormenta moverunt ?

Questio 2. Quid conversio ? R. Est, cum in idem
 verbum saepius conjicitur oratio.

Philip. 2. Doletis tres exercitus populi Rom. in-
 terfectos ? interfecit Antonius : Desideratis clarissi-
 mos cives ? eos vobis eripuit Antonius : auctoritas
 hujus Ordinis afflictata est ? afflixit Antonius.

Imitare. Doletis eversa esse templa ? Evertit he-
 resis : lugetis sacra majorum monumenta suis spo-
 liata esse ornamentis ? spoliavit heresis : Sacerdotes
 crudelissime trucidatos ? trucidavit heresis.

In Vatin. Atque illud etiam audire a te cupio,
 quare, cum ego legem de ambitu tulerim ? sine vi tu-
 lerim ; salvis auspiciis tulerim, salva lege alia & fusia
 tulerim, talem esse legem non putes ?

Ad Heren. Ex quo tempore concordia de civitate
 sublata est ; fides sublata est, amicitia sublata est,
 resp. sublata est.

Questio 3. Quid complexio ? Est, quae repe-
 titionem & conversionem complectitur.

Ad Heren. Qui sunt, qui foedera ruperunt ? Car-

thaginenses : qui sunt , qui crudele bellum in Italia gesserunt? Carthaginenses : qui sunt , qui postulans sibi ignosci? Carthaginenses.

Imitare. *Vis* , O Christiane! frenare libidinem , ora: vis hostem pudicitiae superare? ora: vis temperantia coronam referre? ora.

Pro lege Agra. *Quis legem tulit?* Nullus: quis majorem populi partem suffragiis prevavit? Nullus: quis comitiis praefuit? idem Nullus.

Questio 4. Quid conduplicatio? *¶* Est verborum geminatio; quæ fit, vel statim initio, vel post aliquam interjectionem; vel in fine. ut,

In Catil. *Vivis*, & vivis non ad deponendam sed ad confirmandam audaciam.

In Anton. *Bona*, miserum me! consumptis enim lacrymis tamen infixus animo heret dolor; bona, inquam Pompeji Magni acerbissime voci subjecta sunt preconiis.

Ad Heren. *Nunc etiam audes in horum conspectum venire?* proditor patria! proditor, inquam, patria! venire audes in horum conspectum?

In Verrem. *Multi* & graves dolores inventi parentibus; & propinquis multi.

Pro M. Marcello. *Vidimus tuam victoriam priorum exitu terminatam*; gladium vaginâ vacuum in urbe non vidimus.

Quatuor hæ figuræ miram vim urgendi habent. At complexio, cum statim in sensus incurrat, rarior esse debet; Repetitionis autem usus frequentior permittitur.

Questio 5. Quid Traductio? R. Est ejusdem verbi crebrius positi quædam distinctio. Ut, *cur eam rem tam studiosè curas, qua multas tibi dabit curas?*

Amari jucundum est, si curetur, ne quid infit amari. Divitias sine divitum esse; tu verò virtutem præfer divitiis. Cicero ad Heren.

Questio 6. Quid Polyptoton? R. Est casuum aut temporum commutatio: cum scilicet idem verbum in alio casu aut tempore, aut etiam genere ponitur.

Pro Flacco. Civis civem à civibus, communi humanitatis jure & misericordiâ, deprecor.

Ad Heren. Eum tu hominem appellas, qui, si fuisset homo, nunquam tam crudeliter vitam hominis petiisset.

Pro Archia. Pleni sunt omnes libri, plena sapientum voces, plena exemplorum vetustas.

Item, vide rivus sanguinis à te profusi, si tamen id intrepidus videre potes, quod bellua sine horrore non videret.

Questio 7. Quid Synonymia? R. Est, cum verba idem significantia congregantur.

In Catil. Abiit, excessit, erupit, evasit. Illum redire non sinam, non feram, non patiar.

Interdum etiam sensus idem facientes coacervantur.

In Catil. Tandem aliquando furentem audaciâ, scelus anhelantem, pestem senatui nefariè molientem ex urbe vel ejecimus vel omisimus.

In Anton. Tu illam domum ingredi ausus es? Tu illud sanctissimum limen intrare? tu illarum adium Diis penatibus os illud impertunissimum ostendere?

In Pison. Ego te non vecordem, non furiosum, non mente captum, non tragico illo Oreste aut Athamante dementiorem putem?

Et miserum te, si non intelligis, hac literis mandari, hoc memoria prodi, hujus rei ne posteritatem quidem omnium seculorum unquam immemorem fore.

Hæc figura ut ornet orationem, non oneret, sic usurpanda est, ut levioribus succedant voces graviores; quibus crescat oratio.

Questio 8. Quid Polysyndeton? R. Est sermo conjunctionibus abundans.

Ad Heren. Et inimico proderas, & amicum laedas, & tibi ipsi non consulebas.

Virgil... Lectumque Larumque.

Armamque Amiclenamque Carum, Cressamque Pharetram.

Tæque, cuique similes, tibi que charos & aspernor & averfor & execror; nec timeo minas, quas jactas, nec terrent me pericula, que denuntias. Cicero.

Questio 9. Quid Gradatio? R. Est figura, quæ repetit, quæ dicta sunt, & priusquam ad aliud descendat, in prioribus resistit.

Ad Herenn. Africano virtutem industria, virtus gloriam, gloria amulos comparavit.

Pro Rosc. Amer. In urbe luxuries creatur; ex luxuria existat avaritia necesse est; ex avaritia erumpit audacia; inde omnia scelera ac maleficia gignuntur.

Pro Milone. *Neque verò se populo solum, sed etiam senatui commisit: nec senatui modo, sed publicis presidis & armis: neque his tantum, sed etiam ejus potestati, cui senatus totam remp. commisit.*

Aliud. Quantum in recta juventutis institutione momentum esse positum arbitramur, cum per juventutem integræ simul familiæ excolantur; in familiis civitates; in civitatibus Provinciæ; in provinciis universa regna?

Notat. Quintilianus L. 9. C. 3, hanc figuram, cum affectatam artem sapiat, rariùs usurpandam esse.

ARTICULUS II.

D. E

FIGURIS VERBORUM PER DETRACTIONEM.

Ejusmodi sunt Synecdoche, dissolutio, adjunctio, Disjunctio & Synœciosis.

Questio 1. Quid Synecdoche? *æ.* Est, cum verbum subtractum satis ex cæteris intelligitur: Ut; *hic tumultuari famuli, lugere ancilla, merere filii, conjux misera lamentari.* Subaudi, *cœpit* vel *cœperunt*.

Cicero ad Brut. *Sermo nullus, scilicet nisi de te: subintellige, habetur.* Cælius in Antonium: *stupere gaudio græcus.* Supple, *cœpit* Virg. *Sed vos qui tandem? subaudi, estis.*

Hæc

Hæc figura in narrationibus frequentissima, dif-
fertque ab Apolopesi. quòd in hac minùs certum
sit verbum, quod tacetur.

Questio 2. Quid Dissolutio? R. Est, cum demptis
conjunctionibus dissolutè plura dicuntur.

In Catil. *Abiit, excessit, erupit, evasit.*

Pro Archia. *Hæc studia Adolescentiam alunt,
senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis
perfugium ac solatium præbent, delectant domi, non
impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinan-
tur, rusticantur.*

Ibid. *Homerum Colophonii suum esse civem dicunt;
Salamini repetunt; Smyrnei suum esse confirmant.*

Dissolutio opponitur Polysyndero; illa concita-
tionem, hæc graviolem orationem facit.

Questio 3. Quid Adjunctio? R. Est figura, in
qua ad unum idemq; verbum plures senten-
tiæ referuntur.

Pro M. Marc. *Nihil sibi ex ista laude centurio,
nihil præfectus, nihil cohors, nihil turma decerpit.*

Pro Quinct. *Vicit pudorem libido, timorem au-
dacia, rationem amentia.*

Pro lege Man. *Non eum avaritia ab instituto cur-
su ad prædam revocavit; non libido ad voluptatem,
non amentitas ad delectationem, non nobilitas urbis
ad cognitionem, non denique libertas ipsa ad que-
tem.*

Pro Rosc. Amer. *Quid tam commune quàm spi-
ritus vivis, terra mortuis, mare fluctuantibus,
litus ejectis?*

Questio 4.

Questio 4. Quid est Disjunctio? R. Est figura priori contraria, (atque idem perspicuitatis gratiâ hic traditur) cum eorum, de quibus dicimus, unumquodque certo clauditur verbo.

Pro Archia. *Hæc studia Adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas resonant, &c. ut supra.*

Ibid. *Ità vivo, judices! ut ab illis nullo me unquam tempore aut commodum aut otium meum abstraxerit, aut voluptas avocârit, aut denique somnus retardârit.*

Questio 5. Quid Synzeiosis? R. Est figura, quæ duas res diversas uno eodemq; verbo colligat.

Ut, tam deest avaro, quod habet, quàm quod non habet.

Item, pessima res est, & nimia servitus & nimia libertas.

Item, te pratore, siculi milites palmarum stirpibus; pradoxes siculo frumento alebantur. Cicero.

ARTICULUS III.

D E

FIGURIS VERBORUM PER SIMILITUDINEM VOCUM.

Tales sunt octo: Anominatio, similiter cadens, similiter desinens, compar sive Isocolon, Antirheton seu contrapositum, commutatio, correctio, dubitatio.

Questio 1.

Questio 1. Quid Annominatio seu paronomasia?
 R. Est, cum paululum immutata verba at-
 que doflexa in oratione ponuntur.

Philip. 3. *Magister ejus ex oratore arator factus est.*

Harnsp. Resp. *Non modo vincere, sed vincere eum oporteret.*

In Catil. *De hujus urbis atque adeo orbis exitio cogitant.*

Pro Cluent. *In hac calamitosa fama quasi in aliqua perniciosissima flamma.*

Tum iste vir optimus, opimum dicere volebam,
 Et non exigo, ut immortalis legationi, immorare,
 Cum lectum petis, de letho cogita. Quæ no-
 cent, docent.

Delectat hæc figura & ferit, si in loco ahibeatur.

Questio 2. Quid similiter eadens?
 R. Est, cum in eadem constructione ver-
 borum, duo vel plura iisdem casibus efferuntur.

Pro Marcel. *Soleo sæpe ante oculos ponere, & cre-
 bris usurpare sermonibus, omnes nostrorum Imperato-
 rum res gestas cum tuis nec contentionum magnitu-
 dine, nec numero prætorum, nec varietate regionum
 nec dissimilitudine bellorum posse conferri.*

Pro Roscio Amer. *Quid tam commune, quam
 Spiritus vivis, terra mortuis, mare fluctuantibus,
 littus ejectis?*

In Verrem. *Est idem Verres, qui fuit semper, ut
 ad audendum projectus, sic paratus ad audiendum.*

Questio 3. Quid similiter desinens? R. Est dua-
 rum vel plurium sententiarum similis exitus,
 similis

similis exitus, sive in casus aut tempora, sive aliter terminentur v. g. ejusdem non est & facere fortiter, & vivere turpiter.

Pro lege Manil. *Itaque non sum predicaturus, quantas res ille domi forisque gesserit; ut ejus voluntatibus non modò cives semper assenserint, socii obtemperarint, hostes obedierint, sed etiam venti tempestatesque obsecundarint.*

Ibid. *Tantum bellum Cneius Pompeius extremâ hyeme apparavit, ineunte vere suscepit, mediâ astate confecit.*

Non modò ad salutem ejus extinguendam, sed etiam ad gloriam per tales viros infringendam.

Questio 4. Quid est Compar sive Isocolon?

R. Est, cum membra orationis pari ferè numero syllabarum constant. Ut:

Gere morem parenti, pare cognatis, obsequere amicis, obtempera legibus.

Pro Cluent. *Vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia.*

In Catilin. *Abiit, excessit, erupit, evasit. Item, extremâ hyeme apparavit, ineunte vere suscepit, mediâ astate confecit.*

Ubi adverte, plures figuras iisdem posse verbis contineri.

Questio 5. Quid Antitheton, sive contrapositum?

R. Est, cum singula singulis, vel bina binis opponuntur.

In Catil. *Ex hac parte pudor pugnat, illinc petulantia: hinc pudicitia, illinc stuprum: hinc honestas, illinc turpitude.*

In Verrem. *Conferte hanc pacem cum isto bello, hujus*

pratoris Adventum cum illius Imperatoris victoria,
hujus cohortem impuram cum illius exercitum invicto.

Pro Milone. Est enim haec non scripta, sed nata
lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, ve-
rum ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressi-
mus: ad quam non docti, sed facti, non instructi, sed
imbuti sumus.

Questio 6. Quid Commutatio?

Re. Est, cum duae sententiae inter se discre-
pantes ita effertur, ut ex prioris proveniat poste-
rior contraria.

In Verrem. Laborant, non ut per te alium, sed ut
per aliquem te ipsum ulciscantur.

Pro Quinct. Multum commemorari de se, cum
posset perdere, pepernisse, quam cum parcere potuis-
set, perdidisse.

Item. Non ut edam, vivo, sed ut vivam, edo.

Questio 7. Quid Correctio?

Re. Est figura, qua orator dictum verbum cor-
rigit, vel aliud ejus loco substituit.

Pro Caelio. O stultitiam! stultitiamne dicam, an im-
pudentiam singularem?

Pro Rosc. Am. Quae convivia istius modi domos
domus haec habenda est potius, quam officina nequitiae.

Questio 8. Quid dubitatio?

Re. Est, cum quaerere videtur orator, utrum de
duobus potius, aut quid de pluribus potissimum dicat?

Pro Quinct. Quo te nomine appellenus? impro-
batus? improbilissimus reperiebare? fraudulentum?
jam id quidem arrogas tibi? Praeclarum putas: auda-
cem? cupidum? perfidiosum? vulgaria? obsoleta sunt.

In Verrem. Venio nunc ad istum, quemadmodum
ipse

ipse appellat, Studium; ut amici eius, morbum Sinsaniam; ut siculi, latrocinium; ego, quo nomine appellem, nescio.

Scipio ad Milites. Apud vos quemadmodum loquar, nec consilium nec ratio suppeditat, quos nec quo nomine appellare debeam, scio. Cives? qui à patria vestra descivistis: milites? qui Imperium aspiciuntque abnuistis: Sacratos? Religionem rupistis: hostes? corpora, ora, vestitum, habitum civium agnosco; facta, dicta, consilia, animos hostium video. Livius L. 8. decade. 3.

C A P U T I V.

D E

FIGURIS SENTENTIARUM.

Sententiarum figura est exornatio, quæ non in verbis, sed in ipsis rebus quandam dignitatem, & quidem majorem habet.

Quo genere quia excelluit Demosthenes, idcirco oratorum Princeps est judicatus.

Sunt autem sententiarum figuræ sequentes viginti quinque.

I N T E R R O G A T I O.

Est figura, quoties non sciscitandi gratiâ, sed instandi, indignandi, aliisque de causis interrogamus.

Pro Roscio. Stipulatus es: ubi? quo die? quo tempore? quo presente? quis spondisse me dicit?

In Pisonem. Quid ego illorum dierum epulas, quid cum tuis sordidissimis gregibus intemperantissimas perpotationes predicem? quis te illis diebus sobriam?